

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Солдатова Тетяна Олексіївна,

*студентка гр.МЕН-17-дист,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» м. Київ Україна,
e-mail: SoldatovaTO@krok.edu.ua*

Алькема Віктор Григорович,

*доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри Управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: alkema@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5997-7076>*

У ринкових умовах господарювання важливого значення набуває економічна безпека всіх суб'єктів підприємницької та інших видів діяльності. Поняття «економічна безпека» пережило чимало переосмислень в економічній теорії у зв'язку зі зміною умов зовнішнього середовища і з урахуванням факторів, які визначають процеси управління. У сучасній науковій літературі поняття «економічна безпека» досить часто виводять безпосередньо з більш загальної категорії «безпека» (переклад з грецької означає «володіти ситуацією»).

Незважаючи на значну кількість визначень даного поняття, в економічній літературі немає єдиного поняття «економічна безпека підприємства».

Економічна безпека підприємства – це комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства. [9]

Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування в теперішньому часі і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Мінливе зовнішнє оточення підприємств, посилення внутрішньої та зовнішньої конкуренції спричиняють зростання ризиків та вимагають постійного діагностування рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання. Своєчасне виявлення загроз та небезпек у діяльності підприємств є важливим завданням сьогодення. За результатами діагностики рівня економічної безпеки ухвалюються управлінські рішення, що перешкоджають поглибленню кризових явищ, допомагають вчасно відреагувати на ситуацію. [7]

Під час управління економічною безпекою підприємства для досягнення її цілей використовують різні способи, прийоми, підходи, що впорядковують, спрямовують та організують виконання етапів, функцій, операцій, необхідних для прийняття управлінських рішень. У сукупності – це методи управління, що формують систему правил управління економічною безпекою підприємства, збільшують знання про управління та сприяють розвитку теорії управління.

З метою оцінки рівня економічної безпеки підприємства окремі фахівці радять використовувати загальновідомі моделі прогнозування ймовірності банкрутства фірми, а саме: модель Альтмана, Спрінгейта, Ліса, Чессера, Таффлера й Тісшоу, Фулмера, Сайфуліна та Кадикова, Давидова–Белікова тощо. Окрім цих моделей, для характеристики рівня економічної безпеки деякі фахівці рекомендують застосовувати метод аналізу й обробки сценарію, методи оптимізації, теоретико-ігрові методи, методи теорії нечітких систем, програмно-цільовий метод тощо, які поки що не отримали ґрунтового теоретичного обґрунтування та широкого практичного використання.

Спочатку в управлінській діяльності термін економічна безпека стосовно окремо взятого підприємства вживався як певний критерій, що характеризує захищеність інформаційних ресурсів суб'єкта господарської діяльності, його комерційної таємниці, забезпечення конфіденційності внутрішньої документації, а також майнової і фізичної захищеності підприємства та його співробітників [2]. Така точка зору існувала в наукових працях кінця 90-х років минулого століття та на початку 2000-х років. Подібне розуміння сутності економічної безпеки підприємства зовсім не враховує такі важливі фактори стійкої діяльності господарюючого суб'єкта як наявність фінансової залежності, ефективність виробничої діяльності, конкурентоздатність, ринкова позиція та інше.

Особливе значення в наведеній системі елементів економічної безпеки надається двом факторам – визначення оптимального обсягу виробництва та аналіз фінансової стійкості і платоспроможності підприємства. Однак ефективний контроль за даними змінними може успішно здійснюватися тільки за умови відповідності параметрів оцінки економічної безпеки підприємства завданням антикризового регулювання.

З метою діагностики необхідно виявити вплив кожного з факторів, порівняти вплив групи факторів, визначити загрози й можливості та оцінити загалом ступінь впливу інтерфейсної складової на рівень економічної безпеки підприємства.[5]

В перекладі з грецького «безпека» означає «володіти ситуацією», тобто, безпека – це такий стан суб'єкта, при якому ймовірність зміни властивих цьому суб'єкту якостей та параметрів його зовнішнього середовища незначна, менше певного інтервалу[8].

Економічну безпеку підприємства можна розглядати, як одну з складових загального поняття «безпека». Будь-який збиток рано чи пізно отримує оцінку в грошовому виразі, тобто може бути виділена чисто економічна складова збитку.

Економічна безпека підприємства обумовлена впливом зовнішнього середовища, яке в ринковій економіці весь час змінюється, ніколи не залишається стабільним, постійним або незмінним. Саме з позицій впливу зовнішнього середовища, захисту підприємств від його негативного впливу і розглядається вміст категорії економічної безпеки підприємства, у тому числі і в нечисленних доки публікаціях вітчизняних вчених-економістів. Найважливішими факторами, що впливають на економічну безпеку

підприємства, є ступінь досконалості законодавчої бази, рівень оподаткування, доступ на світові ринки збуту, інвестиційна привабливість регіону, держави. Насамперед, економічна безпека підприємства залежить від економічної безпеки держави, регіону, адже ґрунтується на їхньому фінансовому, сировинному та виробничому потенціалі, перспективах розвитку. Наявність багаторівневої концепції економічної безпеки господарюючих суб'єктів усіх рівнів дає можливість забезпечити передбачуваність зовнішніх загроз підприємствам.

На основі існуючих визначень та з урахуванням особливостей ЗЕД підприємства, які полягають в економічних відносинах з іноземними підприємствами, пропонуємо визначати економічну безпеку ЗЕД підприємства, як стан найбільш ефективного використання його ресурсів для стабільного функціонування на міжнародному ринку та здатність протистояти впливу небезпечних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища з метою забезпечення ефективних взаємовідносин суб'єктів господарської діяльності як на території України, так і за її межами.

Таким чином, для стабільного та функціонального розвитку вітчизняних машинобудівних підприємств необхідно звернути увагу на захист діяльності підприємств від дестабілізуючого впливу внутрішніх та зовнішніх факторів навколишнього середовища. Це можливо лише при підтримці достатнього рівня економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємств. У сукупності з визначенням рівня економічної безпеки ЗЕД та проведенням на його основі системи протидіючих та попереджуючих заходів можливо спрямувати у правильне русло діяльність підприємств для досягнення поставлених цілей. При цьому слід відзначити, що для забезпечення економічної безпеки ЗЕД підприємства необхідно проводити комплекс заходів, спрямованих на забезпечення захисту підприємства від негативного впливу зовнішнього та внутрішнього оточення, зокрема: розробляти та випускати конкурентоспроможну продукцію, створювати стабільний попит, забезпечувати фінансову стійкість та економічну стабільність підприємств, а також нормативну та правову захищеність, збереження комерційної таємниці, забезпечувати підприємство компетентним керівництвом та персоналом тощо.

Рівень економічної безпеки підприємства залежить від чітко організованої системи безпеки. Алгоритм забезпечення економічної безпеки підприємства повинен бути наступний: опис проблемної ситуації, визначення цільової установки; побудова системи економічної безпеки підприємства; розробка методологічного інструментарію оцінки стану економічної безпеки на підприємствах; розрахунок сил і засобів, необхідних для забезпечення економічної безпеки; розробка заходів щодо реалізації основних положень концепції економічної безпеки підприємств.[7]

Здійснивши дане дослідження, нами було з'ясовано що інформаційну базу дослідження та оцінювання ЗЕД підприємства складають внутрішні та зовнішні, вітчизняні та закордонні джерела інформації. Вони забезпечать підприємству необхідну інформаційну підтримку для оцінювання ЗЕД, визначення рівня конкурентоспроможності підприємства на тому закордонному

ринку, у якому зацікавлене підприємство. В результаті визначення зв'язків елементів предметної області дослідження, було визначено основні напрямки оцінювання економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства з позицій його конкурентоспроможності. Оцінювання зовнішньоекономічної діяльності має важливе значення для підвищення конкурентоспроможності підприємства. Саме тому, необхідно всебічно та комплексно підходити до питання інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Для цього було розроблено технологію оцінювання економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства, яка враховує важливі аспекти ЗЕД та господарської діяльності підприємства, розкриває інструменти оцінювання, джерела інформації, вимоги та принципи роботи з інформацією. Оцінюючи та аналізуючи виокремлені елементи ЗЕД та господарської діяльності, підприємство буде мати можливість підвищувати свій рівень конкурентоспроможності на світовому та вітчизняному ринках, через забезпечення функцій ЗЕД підприємства.

Список використаних джерел:

1. Грещак М.Г. Економіка підприємства: підручник / М.Г. Грещак, В.М. Колот, А.П. Наливайко та ін.; [за заг. ред. С.Ф. Покропивного]. – К. : КНЕУ, 2001. – 528 с.
2. Економічна енциклопедія / [за ред. Воронович Л.М.]. – Тернопіль, 2000.
3. Экономическая безопасность хозяйственных систем / [под общей редакцией А.В. Колосова]. – М. : Изд-во РАГС, 2001. – 446 с.
4. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р., № 959-ХІІ.
5. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к ее оценке / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №3. – С. 12-19.
6. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы / Н. Капустин // Бизнесинформ. – 1999. – № 11-12. – С. 45-47.
7. Тимофеев Т.В. Экономическая безопасность и управление риском предприятий / Т.В. Тимофеев, Л.Г. Наумова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://btbcons.ru/articles/?art_id=6.
8. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д. Ковалев, Т. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
9. Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизмы обеспечения: монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280с.
10. Корієнко А.В. Механізм досягнення і підтримки економічної безпеки підприємства: автореф. дис.. канд.. екон. наук.: 08.06.01 / А.В. Корієнко. – К., 2000. – 19 с.